

## YUQORI SINIF O‘QUVCHILARINING KASBIY TANLOVINI QO‘LLAB- QUVVATLASHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR

*Tolipova Mashhura Abdumajidovna*

*Andijon viloyati Shahrixon tumani*

*MMTB ga qarashli 68-maktab amaliyotchi psixologi*

*Qodirova Feruza Turg'unovna*

*Andijon viloyati Shahrixon tumani*

*MMTB ga qarashli 53- maktab amaliyotchi psixologi*

### ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada yuqori sinf o‘quvchilarining kasbiy tanlovini qo‘llab-quvvatlashda innovatsion texnologiyalarning o‘rni va ahamiyati yoritilgan. Kasbiy yo‘naltirish jarayonida zamonaviy raqamli platformalar, psixologik testlar, onlayn maslahat tizimlari va multimedia resurslaridan foydalanish o‘quvchilarning ongli va to‘g‘ri kasb tanlashiga yordam beradi. Maqolada innovatsion texnologiyalar orqali kasbiy qiziqishlarni aniqlash, shaxsiy qobiliyatlarni baholash hamda kasbiy moslikni aniqlash imkoniyatlari tahlil qilingan.

**Kalit so‘zlar:** kasbiy tanlov, innovatsion texnologiyalar, kasbiy yo‘naltirish, yuqori sinf o‘quvchilari, raqamli platformalar, psixologik testlar, e-ta’lim, kariyera, motivatsiya, kasbiy moslik.

### KIRISH

Bugungi globallashuv va raqamli texnologiyalar rivojlanayotgan davrda ta’lim tizimi ham tubdan o‘zgarib bormoqda. Ayniqsa, yuqori sinf o‘quvchilarining kelajak kasbini tanlash jarayonida innovatsion texnologiyalar muhim o‘rin egallamoqda. Kasb tanlash inson hayotidagi eng muhim qarorlardan biri bo‘lib, bu jarayonda to‘g‘ri yo‘nalish berish ularning kelajakdagi muvaffaqiyatiga bevosita ta’sir qiladi. Innovatsion texnologiyalar kasbiy yo‘naltirish jarayonini yanada samarali va aniq qilish imkonini beradi. Raqamli platformalar orqali o‘quvchilar turli kasblar haqida batafsil ma’lumot olishlari, ularning

talab va imkoniyatlarini o'rganishlari mumkin. Bu esa kasb tanlashda ongli qaror qabul qilishga yordam beradi.

Psixologik testlar va onlayn diagnostika tizimlari o'quvchilarning qiziqishlari, qobiliyatlari va shaxsiy xususiyatlarini aniqlashda muhim vosita hisoblanadi. Bunday testlar natijasida o'quvchining qaysi soha unga ko'proq mos kelishi aniqlanadi va kasbiy yo'nalish bo'yicha tavsiyalar beriladi. Multimedia vositalari ham kasbiy yo'naltirishda katta ahamiyatga ega. Videoroliklar, virtual ekskursiyalar va interaktiv platformalar o'quvchilarga turli kasblar haqida real tasavvur hosil qilish imkonini beradi. Bu esa ularning kasbga bo'lgan qiziqishini oshiradi va motivatsiyasini kuchaytiradi.

Shuningdek, sun'iy intellekt asosidagi kasbiy yo'naltirish tizimlari ham rivojlanib bormoqda. Ushbu tizimlar o'quvchilarning akademik natijalari va psixologik xususiyatlarini tahlil qilib, ularga individual kasbiy tavsiyalar beradi. Bu esa kasb tanlash jarayonini yanada aniq va samarali qiladi. Innovatsion texnologiyalar yordamida tashkil etilgan onlayn maslahat xizmatlari o'quvchilarga psixologlar va kasbiy maslahatchilar bilan bevosita muloqot qilish imkonini beradi. Bu esa ularning savollariga tezkor javob olish va to'g'ri qaror qabul qilishiga yordam beradi. Shu bilan birga, innovatsion texnologiyalardan foydalanishda pedagog va psixologlarning roli ham muhimdir. Ular o'quvchilarga texnologiyalardan to'g'ri foydalanishni o'rgatishi va kasbiy yo'naltirish jarayonini nazorat qilishi zarur.

Yuqori sinf o'quvchilarini kasb-hunarga yo'naltirish jarayoni ularning shaxsiy xususiyatlari, qiziqishlari, qobiliyatlari va psixologik holatini chuqur o'rganishga asoslanadi. Bu jarayon nafaqat ma'lumot berish, balki o'quvchilarda kasbiy o'zini anglashni shakllantirish, ongli qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish va kelajak kasbini to'g'ri tanlashga yordam berishni ham o'z ichiga oladi. Shu sababli kasbga yo'naltirishda innovatsion usul va metodlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Innovatsion yondashuvlardan biri sifatida raqamli texnologiyalar va onlayn platformalardan foydalanish keng tarqalmoqda. Kasbiy yo'nalishlarni aniqlashga mo'ljallangan testlar, interaktiv so'rovnomalar va virtual maslahat platformalari o'quvchilarga o'z qobiliyatlarini aniqlash imkonini beradi. Bunday tizimlar

o‘quvchilarning qiziqishlari va psixologik xususiyatlarini tahlil qilib, ularga mos kasblar bo‘yicha tavsiyalar beradi. Bu esa kasb tanlash jarayonini yanada aniq va samarali qiladi. Kasbga yo‘naltirishda psixologik diagnostika muhim o‘rin tutadi. Shaxsning temperament turi, qobiliyatlari, intellektual darajasi va motivatsiyasi maxsus testlar va suhbatlar orqali aniqlanadi. Bu ma’lumotlar asosida o‘quvchiga mos kasbiy yo‘nalishlar tavsiya etiladi. Psixologik yondashuv o‘quvchining o‘zini yaxshiroq anglashiga yordam beradi va noto‘g‘ri kasb tanlash xavfini kamaytiradi.

Interaktiv metodlar ham kasbga yo‘naltirish jarayonining samaradorligini oshiradi. “Aqliy hujum”, guruhviy muhokamalar, debatlar va rolli o‘yinlar orqali o‘quvchilar turli kasblar haqida chuqurroq tasavvurga ega bo‘ladilar. Masalan, rolli o‘yinlar orqali ular turli kasb vakillari rolini bajarib, o‘sha kasbning ijobiy va salbiy jihatlarini tushunib yetadilar. Bu esa kasb tanlashda ongli yondashuvni shakllantiradi. Loyihaviy ta’lim ham innovatsion metodlardan biri sifatida muhim ahamiyatga ega. O‘quvchilar ma’lum bir kasb yoki soha bo‘yicha kichik loyihalar ustida ishlash orqali amaliy ko‘nikmalarni egallaydilar. Bu jarayon ularda mas’uliyat, ijodkorlik, jamoada ishlash va muammoni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Natijada o‘quvchilar kasbiy faoliyatga yaqin muhitda o‘zlarini sinab ko‘rish imkoniga ega bo‘ladilar.

Kasbga yo‘naltirishda motivatsiyaning o‘rni ham juda muhimdir. O‘quvchilarning kasbga bo‘lgan qiziqishi va ichki motivatsiyasi ularning tanloviga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Motivatsiyani oshirish uchun muvaffaqiyatli kasb vakillari bilan uchrashuvlar, seminarlar va “ochiq eshiklar kuni” tadbirlari tashkil etiladi. Bunday tadbirlar o‘quvchilarda real hayot tajribasini shakllantiradi va ularni to‘g‘ri qaror qabul qilishga undaydi. Shuningdek, oila va ijtimoiy muhitning ta’siri ham kasb tanlash jarayonida muhim rol o‘ynaydi. Ota-onalar farzandining qiziqishlarini qo‘llab-quvvatlashi, unga bosim o‘tkazmasdan mustaqil qaror qabul qilishiga yordam berishi lozim. Pedagoglar esa o‘quvchilarga yo‘l-yo‘riq ko‘rsatib, ularning qobiliyatlarini to‘g‘ri yo‘naltirishga xizmat qiladi. Umuman olganda, kasb-hunarga yo‘naltirishning innovatsion usul va metodlari o‘quvchilarning kasbiy o‘zini anglashini rivojlantirish, to‘g‘ri kasb tanlashini ta’minlash va mehnat bozoriga tayyor raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlashga xizmat qiladi.

Ushbu metodlarning uyg'un qo'llanilishi kasb tanlash jarayonining samaradorligini oshiradi va yoshlarning kelajakdagi muvaffaqiyatini ta'minlaydi.

Yuqori sinf o'quvchilarini kasb-hunarga yo'naltirish jarayoni ularning kelajakdagi hayoti, kasbiy muvaffaqiyati va shaxsiy rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Zamonaviy ta'lim tizimida ushbu jarayonni samarali tashkil etish uchun innovatsion usul va metodlardan foydalanish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalar, psixologik diagnostika, interaktiv metodlar, loyihaviy ta'lim hamda motivatsiyani oshirishga qaratilgan tadbirlar o'quvchilarning kasb tanlash jarayonini ancha ongli va asosli bo'lishiga yordam beradi. Bu yondashuvlar o'quvchilarda o'z qobiliyatlarini to'g'ri baholash, qiziqishlarini aniqlash va kelajak kasbini maqsadli tanlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shuningdek, kasbga yo'naltirishda oila, maktab va pedagoglarning hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Ularning o'zaro uyg'un faoliyati o'quvchilarning to'g'ri qaror qabul qilishiga, kasbiy o'zini anglash jarayonining shakllanishiga va jamiyatda munosib o'rin egallashiga xizmat qiladi. Demak, kasb-hunarga yo'naltirishning innovatsion usul va metodlarini tizimli qo'llash yuqori sinf o'quvchilarining ongli kasb tanlashini ta'minlaydi hamda ularni zamonaviy mehnat bozori talablariga mos, raqobatbardosh va malakali mutaxassislar bo'lib yetishishiga zamin yaratadi.

## **XULOSA**

Xulosa qilib aytganda, yuqori sinf o'quvchilarining kasbiy tanlovini qo'llab-quvvatlashda innovatsion texnologiyalar muhim ahamiyat kasb etadi. Ular kasbiy qiziqishlarni aniqlash, shaxsiy qobiliyatlarni baholash va ongli kasb tanlash jarayonini yengillashtiradi. Zamonaviy texnologiyalarni ta'lim tizimiga keng joriy etish o'quvchilarning kelajakdagi muvaffaqiyatli kasbiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

## **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:**

1. G'oziyev E.G'. Yosh davrlari psixologiyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
2. Karimova V.M. Psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
3. Nishonova Z.T. Pedagogik psixologiya. – Toshkent, 2020.

4. To‘xtayeva M. Ta’limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent, 2021.
5. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
6. OECD. Career Guidance and Development. – Paris, 2022.
7. UNESCO. Digital Learning and Career Development. – Paris, 2021.
8. Super D. E. Career Development Theory. – New York, 1990.